***УДК 3.37.378***
***DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.106.20***

***Терлецька Л. М.***

## РОЛЬ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*У статті проаналізовано поняття «технологія» навчання, визначено роль технологій у навчанні іноземних мов учнів початкової школи. Технології визначено як сукупність впорядкованих методів та методологічних підходів, що забезпечують ефективність освітнього процесу та його оптимізацію. Технологія є цілісною та комплексною системою, що застосовується для підвищення ефективності формування компетентностей, підвищення мотивації учнів початкової школи, індивідуалізації та диференціації освітнього процесу. Використання технологій на уроках іноземної мови у початковій школі здійснюється для реалізації мети іншомовної підготовки, а саме формування іншомовної комунікативної компетентності. Педагогічна технологія покликана забезпечити ефективність освітнього процесу з врахування вікових та індивідуальних особливостей учня. Сучасні технології іншомовної підготовки учнів початкової школи мають практичну спрямованість. Варто враховувати системний та систематичний характер використання певної технології з метою формування та вдосконалення навичок іншомовної мовленнєвої діяльності. Інтерактивні технології передбачають активну взаємодію учнів з освітньою метою на відміну від пасивного засвоєння знань. Їх ефективність залежить від:визначеної мети та завдань, організації освітнього процесу,умов спілкування, форм спілкування, іншомовного досвіду учнів, рівня сформованості іншомовленнєвих навичок та умінь, від уміння вчителя застосовувати технології відповідно до теми та мети уроку, методів та навчальних матеріалів. Визначено особливості впровадження технологій в освітній процес початкової школи: узгодженість та цілеспрямованість, інтенсивність застосування, систематизація використання, релевантність оцінки ефективності використання. Використання технологій на уроках іноземної мови спряє розвитку пізнавальних інтересів учнів, підвищує їх мотивацію, сприяє реалізації особистісно-орієнтованого навчання.*

***Ключові слова:*** *технологія, початкова школа, іноземна мова, навчання, компетентності, модель навчання, іншомовна підготовка, освіта.*

Технології сучасного соціокультурного простору заповнили повсякденне життя людини. Освіта, попри свою традиційну консервативність, також відчуває вплив технологічної концептуалізації. У науковій спільноті точаться активні дискусії щодо переваг та недоліків тотальної технологізації навчання. Коли ж питання звужується до викладання у початковій школі, то проблема технологій набуває ще більш гострих форм, оскільки не всі технології навчання можуть бути застосовані щодо учнів молодшого шкільного віку в контексті їхніх вікових чи морально-психологічних особливостей.

Сучасні освітні моделі навчання іноземної мови концентруються навколо використання технологій та практик навчання. Зважаючи на тренд цілісності освіти, вказані настанови технологізації актуалізуються з початкового етапу іншомовної підготовки. Тобто дитина молодшого шкільного віку, яка починає системно вивчати іноземну мову, асоціює значну частину навчальної активності саме з технологічним виміром. Такий підхід викликає дискусії щодо масштабів та інтенсивності залучення арсеналу технологій при навчанні іноземних мов в початковій школі.З одного боку, технологія в освіті є фактично синонімом системності, адже актуалізація фундаментальних принципів вивчення шкільного предмету (у нашому випадку – іноземної мови) має доведений позитивний вплив на організацію освітнього процесу. Вчитель, використовуючи технологічні принципи, набуває очевидної переваги в організації навчальної активності. З іншого боку, технологія у освітньому процесі є одночасно і синонімом фундаментальності, яка передбачає чітке дотримання стандартів навчальної активності. Такий підхід порушує питання доступності технологій для учня молодших класів у практичному опануванні іноземної мови та його синергії з настановами вчителя.

Концепція технології навчання набула популярності у другій половині ХХ століття з розвитком програмного навчання. Різноманітність форм і методів навчання поступово витісняли досі безальтернативний авторитет та одноосібність навчальної активності вчителя. Зрозуміло, що роль і статус вчителя в освітній парадигмі не піддавався жодним сумнівам, але організаційні аспекти навчального процесу потребували інтеграції технологічного характеру. Використання технологій в освітньому процесі створювало інноваційні можливості, оскільки значну частину роботи, яку вчителі раніше виконували, тепер можна було впорядкувати за допомогою навчального інструментарію. Такі реалії вимагали значно менших індивідуальних ресурсів від учителя початкової школи, що вивільняло енергію, дозволяючи спрямувати її на інші виміри педагогічної діяльності. Технологія навчання формувала такі умови в навчальному середовищі, у яких учитель позиціонувався як модератор, а не джерело навчального матеріалу. Для можливості аналізу використання технологій навчання при навчанні іноземних мов у початковій школі варто визначити термінологічну суть цього процесу. Згідно з визначенням UNESCO: «педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їхніх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти» [10].

Українські дослідники ідентифікують поняття технології навчання з огляду на досвід і специфіку вітчизняної системи освіти. Зокрема український вчений І. Підласий виокремлює три елементи технологій

практичної педагогіки: ідея-процес-результат [7]. На думку Паламарчук В. та Барановської О., поняття «технологія освітнього процесу» слід розглядати як моделювання його змісту, форм і методів згідно поставленої мети [6]. Коваль Т. та Кочубей Н. розглядають інтерактивні технології як «цілісну та інтегративну систему процесу навчання, яка передбачає відповідно до цілей і змісту навчання комплексне застосування відібраних за принципами доцільності впровадження та взаємного доповнення інтерактивних методів, засобів і форм навчання іноземних мов з метою досягнення заздалегідь спланованого навчального результату» [3].Биков В. визначає педагогічну технологію як «структуру організаційно-часової взаємодії учасників навчально-виховного процесу і засобів навчального середовища, яка побудована відповідно до цілей навчання і виховання та обраних методів навчання і виховання» [1]. Гриньова М. визначає основні критерії технологічності будь-якої педагогічної технології:

1) концептуальність (кожній технології притаманна опора на певну наукову концепцію, що включає філософське, дидактичне та соціальнопедагогічне досягнення цілей);

2) системність (мають прослідковуватись усі ознаки системи – логіка процесу, взаємозв'язок його частин, цілісність);

3) керованість (передбачається можливість діагностики досягнення цілей, планування процесу навчання);

4) ефективність (технологія повинна вибиратися відповідно до оптимальних затрат для досягнення результатів);

5) гарантування досягнення певного стандарту досягнень;

6) відтворюваність (можливість застосування технологій в інших однотипних освітніх закладах іншими суб'єктами) [2].

При застосуванні навчальної технології під час навчання іноземної мови в початковій школі, необхідно деталізувати формат і суть цих елементів. Стандарти вищої педагогічної освіти при підготовці фахівців передбачають норми, характерні для початкової, загальноосвітньої чи старшої школи. Тому позиціонування технологій в початковій школі має свої особливості, що призводить до специфічного тлумачення алгоритму застосування навчальних технологій. Першим складником технології навчання визнано ідею, яка є підставою зміни організації навчального процесу. Ідейна частина технології навчання іноземних мов у початковій школі насамперед орієнтована на учня, який сприйматиме новий формат. Варто вказати цю відмінність, оскільки традиційно ідея технологічного змісту має освітньо-орієнтовану цільову характеристику. Тобто ідейний зміст застосування технології навчання передбачає досягнення освітніх цілей (покращення, удосконалення, трансформацію тощо), проте таке ідейне позиціонування не актуальне для початкової школи, оскільки ініціативи вчителя повинні узгоджуватися з можливостями учнів початкових класів. Тому використання вчителем набутих фахових компетентностей в кластері технологій навчання регламентується психолого-педагогічними вимірами здобувачів освіти початкової школи. Процес навчання в парадигмі конкретної технології чи в системі технологічного супроводу навчання також має свої особливості в аспекті впровадження на рівні початкової освіти. Використання навчальної технології передбачає чітке дотримання алгоритму, що характеризується двома основними факторами.

По-перше, масштабністю застосування, коли технологія навчання повністю охоплює визначену частку навчальної активності та встановлює взаємодію з іншими елементами навчального процесу. Окремо варто вказати на необхідність узгоджувати технології навчання з традиційними вимірами навчальної активності, тобто зберігати баланс між звичним освітнім простором та сконструйованим шляхом застосування педагогічних технологій, проєктів, інструментів.

По-друге, інтенсивністю застосування, коли технологія навчання вимагає залучення визначеного ресурсу від вчителя та учнів початкової школи. У цьому випадку також можливі труднощі, пов'язані з невідповідністю можливостей учня й стандартами навчально-технологічної активності. Такі ситуації виникають доволі часто внаслідок спроби уніфікувати навчальні технології. Під час підготовки педагогічного фахівця в закладі вищої освіти концепція навчальних технологій запропонована для засвоєння в загальному вигляді (зміст, формат, алгоритм, інструмент тощо). Водночас не враховується специфіка застосування технології навчання на різних рівнях середньої освіти. Тому закладені показники ефективності технологій навчання не відповідають дійсності та умовам їх використання в початковій освіті.

Третій елемент технології навчання іноземних мов передбачає систематизацію використання у вигляді отриманих результатів: за умови врахування специфіки застосування технологій навчання іноземної мови в початковій школі (масштабності та інтенсивності навчальної активності) можна сформувати норми ефективності.

Варто акцентувати на релевантності оцінки ефективності використання технології навчання іноземної мови в початкових класах, оскільки в традиційному форматі результати є доступними для вимірювання, оцінювання та розуміння, але в ситуації з навчанням учнів молодшої школи (особливо 1-2 класів) результат має відтермінований характер. Оцінка ефективності використання технологій навчання є актуальною в контексті вимог до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) у Державному стандарті початкової освіти (див. табл. 1) [8]

Таблиця 1

**Ефективність упровадження технологій навчання іноземної мови в аспекті організації освітнього процесу**

| Організаційний етап початкової освіти | Використання технології навчання |
|---|---|
| Перший цикл початкової освіти (1-2 класи) Діяльнісний підхід на інтегрованій основі та з переважанням ігрових методів | Акцентування на іншомовній характеристиці мовної біографії учня |
| Другий цикл початкової освіти (3-4 класи) Діяльнісний підхід на інтегровано-предметній основі з поступовим відходом від домінування ігрової моделі | Актуалізація систематизації навчальної іншомовної активності в форматі мовного паспорта |

У сучасному науково-педагогічному дискурсі подано розширену характеристику технологій навчання в контексті їх впливу на освітній процес, а саме в нерівномірності застосування технологій у зв’язку з такими факторами як:

− різний рівень соціально-економічного забезпечення системи освіти на національному чи локальному рівні, який не дозволяє накопичити необхідний інструментарій для технологічного різноманіття при вивченні іноземних мов;

− наявність стійких традицій класичного навчання, які гальмують інтенсивне впровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов;

− людиновимірний фактор, який диференціює вчителів початкової школи на прихильників технологічного навчання й противників використання нових форматів навчальної активності.

Редько В. розглядає інтерактивні технології як одну з ефективних форм мотивації учнів до активної іншомовної взаємодії, ефективність якої залежить від таких чинників:

1) чітко визначеної мети і доцільно окреслених завдань для кожного учасника іншомовного спілкування; 2) раціональної організації навчальної діяльності: дотримання послідовності її виконання, оцінювання/ самооцінювання результатів як на кожному етапі, так і в цілому; 3) умов спілкування: створення комфортної психологічної атмосфери навчального середовища; 4) форм спілкування: вони мають бути відомі учням і опрацьовані на попередніх етапах діяльності у процесі виконання підготовчих вправ і завдань; 5) мовного і мовленнєвого досвіду учнів: обсяг мовного і мовленнєвого матеріалу повною мірою має задовольняти іншомовні комунікативні потреби (наміри) учасників спілкування під час виконання інтерактивних видів діяльності; 6) рівня сформованості умінь і навичок усномовленнєвої і письмової комунікації: учні повинні вміти користуватись автентичними зразками спілкування, дотримуватися етичних норм спілкування, прийнятих у країні, мова якої вивчається [9].

На думку Коломінової О. до характеристики технологій навчання належить: 1) результативність (високий рівень досягнення кожним учнем поставленої мети); 2) економічність (засвоєння за одиницю часу достатньо великого обсягу навчального матеріалу при найменшій витраті зусиль на оволодіння ним); 3) ергономічність (навчання в обстановці співпраці, позитивного емоційного мікроклімату, за відсутністю перевантаження і перевтоми); 4) висока вмотивованість у вивченні предмета, що має сприяти підвищенню інтересу до занять, вдосконаленню найкращих особистісних якостей учня і розкриттю завдяки цьому його резервних можливостей [4]. На думку Мицик О. технологія ігрового навчання – це така організація навчального процесу, під час якої навчання здійснюється у процесі включення учнів в гру [5].

Загалом варто вказати, що технології навчання іноземних мов упроваджено до освітньої системи, сформовано нові навчальні середовища, у яких використовуються інноваційні педагогічні практики. Проте необхідно наголосити на специфічних алгоритмах застосування навчальних технологій для вивчення іноземної мови зокрема в початковій школі. Навчання майбутніх вчителів початкової школи в закладах вищої освіти передбачає ґрунтовну психологічну підготовку. Психологічно-педагогічні компетентності є кластером гнучких навичок майбутнього вчителя іноземної мови початкового рівня освіти. Упровадження навчальних технологій є своєрідним маркером реалізації психологічних настанов у професійній підготовці педагога. Сучасні освітньо-професійні програми підготовки дозволяють застосувати уніфіковані виміри засвоєння технологій навчання, а майбутній учитель іноземної мови в початковій школі, який набув психолого-педагогічних компетентностей, обирає більш прийнятний варіант навчально-технологічної активності, яка відповідатиме його навичкам та можливостям учнів.

***Використана література:***

1. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та е-технології навчання. *Збірник наукових праць до 10-річчя АПН України.* Академія педагогічних наук України. 2002. С. 182–189.
2. Гриньова М. В. Особистісно орієнтована технологія навчання та виховання. Інтернет-методрада як інструмент відкритого ефективного співробітництва з проблем методики викладання у ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації. URL :http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/ 2015/03/ Grinova M.pdf
3. Коваль Т. І., Кочубей Н. П. Інтерактивні технології навчання іноземних мов. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 7. С. 160–163.

4. Коломінова О. О., Роман С. В. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 40–47.
5. Мицик О. М. Гра як метод навчання іншомовного спілкування учнів початкової школи. *Англійська мова та література*. 2013. № 22. С. 40–49.
6. Паламарчук В., Барановська О. Педагогічні технології навчання в умовах Нової української школи: вектор розвитку. URL : https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-60-66
7. Підласий І. Практична педагогіка або три технології : інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ : Видавничий Дім Слово, 2004. 616 с.
8. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018
9. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2011_8-9_8
10. Technology in education. A tool on whose terms? UNESCO: global education monitoring report. 2023. URL : https://gem-report-2023.unesco.org/technology-in-education/

***References:***

1. Bykov V. Iu. (2002). Teoretyko-metodolohichni zasady stvorennia i rozvytku suchasnykh zasobiv ta e-tekhnolohii navchannia [Theoretical and methodological foundations for the creation and development of modern teaching tools and e-technologies]. *Academy of Pedagogical Sciences*. S. 182–189 [in Ukrainian].
2. Hrynova M. V. Osobystisno oriientovana tekhnolohiia navchannia ta vykhovannia. [Personality-oriented teaching and education technology]. Internet-metodrada yak instrument vidkrytoho efektyvnoho spivrobitnytstva z problem metodyky vykladannia u VNZ I-II rivniv akredytatsii – Internet methodological council as a tool for open and effective cooperation on teaching methodology issues in higher education institutions of I-II accreditation levels. URL : http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/ 2015/03/ GrinovaM. pdf [in Ukrainian].
3. Koval T. I., Kochubei N. P. (2011). Interaktyvni tekhnolohii navchannia inozemnykh mov [Interactive technologies for teaching foreign languages]. *Naukovi zapysky NDU im. M.Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky – Scientific notes of the M. Gogol National University. Psychological and pedagogical sciences*. № 7. S. 160–163 [in Ukrainian].
4. Kolominova O. O., Roman S. V. (2010). Suchasni tekhnolohii navchannia anhliiskoi movy u pochatkovii shkoli [Modern technologies for teaching English in primary school] *Inozemni movy – Foreign languages*. № 2. S. 40–47 [in Ukrainian].
5. Mytsyk O. M. (2013). Hra yak metod navchannia inshomovnoho spilkuvannia uchniv pochatkovoi shkoly [Games as a method of teaching foreign language communication to primary school pupils] *Anhliiska mova ta literature – English language and literature*. № 22. S. 40–49 [in Ukrainian].
6. Palamarchuk V., Baranovska O. Pedahohichni tekhnolohii navchannia v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly: vektor rozvytku. [Teaching technologies in the New Ukrainian School: a vector for development]. URL : https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-3-60-66 [in Ukrainian].
7. Pidlasyi I. (2004). Praktychna pedahohika abo try tekhnolohii: interaktyvnyi pidruchnyk dlia pedahohiv rynkovoi systemy osvity. [Practical pedagogy or three technologies: an interactive textbook for educators in the market education system]. Kyiv : Vydavnychyi Dim Slovo. 616 s. [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoi osvity : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87. [On Approval of the State Standard for Primary Education : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 87 dated 21 February 2018]. URL : https://zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/87-2018 [in Ukrainian].
9. Redko V. Interaktyvni tekhnolohii navchannia inozemnoi movy. [Interactive technologies for teaching foreign languages]. URL : http://nbuv. gov. ua/ UJRN / rsh_2011_8-9_8 [in Ukrainian].
10. Technology in education. A tool on whose terms? UNESCO: global education monitoring report. 2023. URL : https://gem-report-2023.unesco.org / technology-in-education/

***L. Terletska. The role of technologies in foreign language learning of primary school students.***

*The article analyses the concept of 'technology' in education and defines the role of technologies in teaching foreign languages to primary school pupils. Technologies are defined as a set of structured methods and methodological approaches that ensure the effectiveness and optimisation of the educational process. Technology is a holistic and comprehensive system used to improve the effectiveness of competence formation, increase the motivation of primary school pupils, and individualise and differentiate the educational process. The use of technology in foreign language lessons in primary school is carried out to achieve the goal of foreign language training, namely the formation of foreign language communicative competence. Pedagogical technology is designed to ensure the effectiveness of the educational process, taking into account the age and individual characteristics of the student. Modern technologies for foreign language training of primary school students are practically oriented. It is important to take into account the systematic and systematic nature of the use of a particular technology in order to develop and improve foreign language communication skills. Interactive technologies involve active interaction between pupils for educational purposes, as opposed to passive acquisition of knowledge. Their effectiveness depends on: defined goals and objectives, the organisation of the educational process, communication conditions, forms of communication, students' foreign language experience, the level of foreign language skills and abilities, and the teacher's ability to apply technologies in accordance with the topic and purpose of the lesson, methods and teaching materials. The features of the implementation of technologies in the educational process of primary school have been identified: consistency and purposefulness, intensity of application, systematisation of use, relevance of assessing the effectiveness of use. The use of technologies in foreign language lessons contributes to the development of students' cognitive interests, increases their motivation, and promotes the implementation of person-oriented learning.*

***Key words:*** *technology, primary school, foreign language, learning, competencies, learning model, foreign language training, education.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 12.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 31.10.2025
Дата публікації: 28.11.2025